EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 20.5.2020.
COM(2020) 204 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Par dalībvalstu gūto pieredzi valsts rīcības plānos noteikto valsts mērķrādītāju īstenošanā un par Direktīvas 2009/128/EK par pesticīdu ilgtspējīgu lietošanu ieviešanā gūtajiem panākumiem

1. IEVADS

Eiropas Savienībā attiecībā uz pesticīdu[1] izmantošanas atļaušanu un kontroli tiek izmantota viena no stingrākajām vai pat visstingrākā sistēma pasaulē. Direktīva 2009/128/EK[2] par pesticīdu ilgtspējīgu lietošanu ("ILD"), Regula (EK) Nr. 1107/2009[3], Regula (EK) Nr. 396/2005[4], Regula (ES) 2017/625[5] un Regula (EK) Nr. 1185/2009[6] nodrošina tiesisko pamatu drošai un ilgtspējīgai pesticīdu lietošanai Eiropas Savienībā.

Šīs attiecībā uz pesticīdiem piemērojamās sistēmas mērķis ir mazināt pesticīdu ietekmi uz cilvēku veselību un vidi, mazinot atkarību no pesticīdiem un palielinot zema riska un neķīmisku alternatīvu izmantošanu.

ILD paredz vairākus pasākumus, kuru uzdevums ir panākt pesticīdu ilgtspējīgu lietošanu, mazinot pesticīdu lietošanas radīto risku un ietekmi uz cilvēka veselību un vidi. Viens no tās svarīgākajiem elementiem ir īstenot integrēto augu aizsardzību (IAA) un veicināt alternatīvas pieejas, lai mazinātu atkarību no pesticīdiem. Pašreizējā un turpmākā kopējā lauksaimniecības politika (KLP) ietver vairākus instrumentus, kas atbalsta lietotāju veiktas IAA īstenošanu[7].
Ņemot vērā visā Eiropas Savienībā vērojamās atšķirības lauksaimniecībā, ILD galvenokārt balstās uz pasākumiem, kas jāīsteno dalībvalstu līmenī. Tā paredz prasību dalībvalstīm

---

1 Šajā ziņojumā termins "pesticīds" attiecas uz augu aizsardzības līdzekļiem (AAL) atbilstoši definīcijai Direktīvas 2009/128/EK 3. panta 10) punkta a) apakšpunktā.

2 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/128/EK (2009. gada 21. oktobris), ar kuru nosaka Kopienas sistēmu pesticīdu ilgtspējīgas lietošanas nodrošināšanai (OV L 309, 24.11.2009., 71.–86. lpp.).

3 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1107/2009 (2009. gada 21. oktobris) par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū, ar ko atceļ Padomes Direktīvas 79/117/EEK un 91/414/EEK *(OV L 309, 24.11.2009., 1.–50. lpp.)*

4 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 396/2005 (2005. gada 23. februāris), ar ko paredz maksimāli pieļaujamos pesticīdu atlieku līmeņus augu un dzīvnieku izcelsmes pārtikā un barībā un ar ko groza Padomes Direktīvu 91/414/EEK *(OV L 70, 16.3.2005., 1.–16. lpp.)*

5 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2017/625 (2017. gada 15. marts) par oficiālajām kontrolēm un citām oficiālajām darbībām, kuras veic, lai nodrošinātu, ka tiek piemēroti pārtikas un barības aprites tiesību akti, noteikumi par dzīvnieku veselību un labturību, augu veselību un augu aizsardzības līdzekļiem, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 999/2001, (EK) Nr. 396/2005, (EK) Nr. 1069/2009, (EK) Nr. 1107/2009, (ES) Nr. 1151/2012, (ES) Nr. 652/2014, (ES) 2016/429 un (ES) 2016/2031, Padomes Regulas (EK) Nr. 1/2005 un (EK) Nr. 1099/2009 un Padomes Direktīvas 98/58/EK, 1999/74/EK, 2007/43/EK, 2008/119/EK un 2008/120/EK un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 854/2004 un (EK) Nr. 882/2004, Padomes Direktīvas 89/608/EEK, 89/662/EEK, 90/425/EEK, 91/496/EEK, 96/23/EK, 96/93/EK un 97/78/EK un Padomes Lēmumu 92/438/EEK (Oficiālo kontroļu regula) (*OV L 95, 7.4.2017., 1.–142. lpp.*)

6 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1185/2009 (2009. gada 25. novembris) attiecībā uz statistiku par pesticīdiem *(OV L 324, 10.12.2009., 1.–22. lpp.).*

7 Regula (ES) Nr. 1303/2013, ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu.
Regula (ES) Nr. 1305/2013 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai.
Regula (ES) Nr. 1306/2013 par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu, pārvaldību un uzraudzību.
COM(2018) 392 — Priekšlikums Regulai, ar ko izveido noteikumus par atbalstu stratēģiskajiem plāniem, kuri dalībvalstīm jāizstrādā saskaņā ar kopējo lauksaimniecības politiku (KLP stratēģiskie plāni).

izstrādāt valsts rīcības plānus (VRP), kuros izvirzīti to kvantitatīvie mērķi, mērķrādītāji ("uzdevumi"), pasākumi un grafiki. Pilnīgi īstenojot ILD, riski cilvēka veselībai un apkārtējai videi mazinātos, tāpat arī atkarība no pesticīdiem.

Saskaņā ar ILD 4. panta 3. punktu Komisijai jāiesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei ziņojums par pieredzi, ko dalībvalstis guvušas, īstenojot VRP noteiktos valsts mērķrādītājus, lai sasniegtu šīs direktīvas mērķus. Turklāt saskaņā ar ILD 16. pantu Komisijai par šīs direktīvas īstenošanas sekmēm regulāri jāziņo Eiropas Parlamentam un Padomei. Šis ziņojums pilda minētās ziņošanas prasības.

Aug sabiedrības informētība par pārtikas ražošanas ilgtspēju, kuras svarīga sastāvdaļa ir pesticīdu ilgtspējīga izmantošana, kā tas atspoguļots Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) Ilgtspējīgas attīstības programmā 2030. gadam[8] un Eiropas Komisijas Pārdomu dokumentā "Ceļā uz ilgtspējīgu Eiropu 2030. gadā"[9]. Minētā informētība izpaudās 2017. gada Eiropas pilsoņu iniciatīvā[10], kurā Komisija cita starpā tika aicināta noteikt visā Eiropas Savienībā obligātus mērķrādītājus, pēc kuriem samazināt pesticīdu lietojumu. Atbildot uz Eiropas pilsoņu iniciatīvu[11], Komisija apņēmās šo ziņojumu izmantot kā iespēju izvērtēt, vai ar pesticīdiem saistīto risku mazināšanā ir gūti pietiekami panākumi. Komisija apņēmās tad, ja ar gūtajiem panākumiem nepietiktu, apsvērt, vai attiecībā uz pesticīdu radīto risku mazināšanu nenoteikt visā Eiropas Savienībā obligātu mērķrādītāju.

Turklāt Revīzijas palāta nesen publicēja ziņojumu "Augu aizsardzības līdzekļu ilgtspējīga lietošana"[12], kurā novērtēts, vai Komisijas un dalībvalstu pasākumi ir mazinājuši ar pesticīdu lietošanu saistīto risku un vai attiecīgie tiesību akti nodrošinājuši produktīvus stimulus, kas mazinātu atkarību no pesticīdiem. Ziņojumā ir sniegti vairāki ieteikumi Komisijai, to vidū ieteikums IAA principus pārveidot praktiskos kritērijos un uzlabot statistiku par pesticīdiem un saskaņotiem indikatoriem.

Lauksaimniecības ekosistēmās būtiski mazinās bioloģiskā daudzveidība, ko atspoguļo lauku putnu un kukaiņu populāciju skaita samazināšanās vairākās ES daļās. Nozīmīgs šādas attīstības virzītājs citu faktoru vidū ir pesticīdu izmantošana.

---

[8] Dokuments pieejams vietnē: https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E

[9] Dokuments pieejams vietnē: https://ec.europa.eu/commission/files/reflection-paper-towards-sustainable-europe_en.

[10] Dokuments pieejams vietnē https://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/initiatives/successful/details/2017/000002.

[11] Dokuments pieejams vietnē: https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2017/EN/C-2017-8414-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF.

[12] Dokuments pieejams vietnē: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR20_05/SR_Pesticides_EN.pdf.

Komisija risina sociāla rakstura problēmjautājumus attiecībā uz ilgtspējību saskaņā ar Eiropas zaļo kursu[13], un jo īpaši saskaņā ar stratēģiju "no lauka līdz galdam" un bioloģiskās daudzveidības stratēģijām. Šīs iniciatīvas veicinās veselīgas ekosistēmas un bioloģisko daudzveidību, ilgtspējīgākas pārtikas ražošanas sistēmas un veselīgākus ēšanas ieradumus, vienlaikus nodrošinot ilgtspējīgu iztiku lauksaimniekiem un piekļuvi kvalitatīvai un uzturvielām bagātai pārtikai. Ir atzīts, ka šo mērķu sasniegšanai būs nepieciešamas inovatīvas metodes.

Šajā ziņojumā ir izmantoti šādi informācijas avoti:

- 15 pārskatītie VRP, par kuriem tika paziņots Komisijai līdz 2019. gada 31. martam[14]; pieejami angļu valodā,
- atbildes uz katrai dalībvalstij adresētu Komisijas vēstuli (2017. gada oktobris), kurā norādītas konkrētas nepilnības šo valstu sākotnējos VRP,
- četrās dalībvalstīs 2018. gadā[15] un septiņās dalībvalstīs 2019. gadā[16] īstenotas Komisijas revīzijas, kurās tika pārbaudīta vispārējā ILD īstenošanas gaita,
- atbildes uz četrām dalībvalstīm adresētu Komisijas vēstuli (2018. gada oktobris)[17], kurā papildus precizētas konkrētas to sākotnējo VRP nepilnības,
- atbildes, kuras 24 dalībvalstis sniegušas[18] Komisijas 2018. gada decembrī veiktā apsekojumā par to sākotnējo VRP pārskatiem,
- informācija, ko dalībvalstis sniegušas ILD darba grupas sanāksmēs, kuras rīkojusi Komisija,
- Rezultāti, ko devis izpildes monitoringa indikators, kuru izstrādājusi Komisija, lai kvantitatīvi raksturotu dalībvalstu sasniegumus, kas gūti katra ILD panta īstenošanā (pielikums). Šis atbilstības monitoringa rādītājs dod iespēju, balstoties uz iepriekš sniegtajiem informācijas avotiem un tiešu saziņu ar dalībvalstīm, ES līmenī izmērīt katra ILD panta izpildi.

Komisijas īpašajā ILD tīmekļa portālā var iepazīties gan ar sākotnējiem, gan pārskatītiem VRPhttps://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/sustainable_use_pesticides/nap_en). Visi revīzijas ziņojumi ir pieejami vietnē http://ec.europa.eu/food/audits-analysis/audit_reports/.

2. VALSTS RĪCĪBAS PLĀNI

[13] COM(2019) 640 *final*: Eiropas zaļais kurss.
[14] Austrija, Beļģija, Čehija, Dānija, Francija, Īrija, Kipra, Lietuva, Luksemburga, Malta, Polija, Portugāle, Slovēnija, Somija un Spānija.
[15] Bulgārija, Francija, Spānija un Ungārija.
[16] Austrija, Grieķija, Īrija, Kipra, Lietuva, Portugāle un Rumānija.
[17] Kipra, Luksemburga, Malta un Rumānija.
[18] Apvienotā Karaliste, Austrija, Bulgārija, Čehija, Dānija, Francija, Horvātija, Igaunija, Īrija, Itālija, Latvija, Lietuva, Luksemburga, Malta, Nīderlande, Polija, Portugāle, Rumānija, Slovākija, Slovēnija, Somija, Ungārija, Vācija un Zviedrija.

Saskaņā ar ILD 4. pantu dalībvalstīm līdz 2012. gada 26. novembrim Komisijai un citām dalībvalstīm bija jādara zināmi savi VRP. Šajos VRP vajadzēja būt noteiktiem kvantitatīviem mērķiem, mērķrādītājiem, pasākumiem un grafikiem attiecībā uz to, lai mazinātu pesticīdu lietošanas riskus un ietekmi uz cilvēka veselību un apkārtējo vidi. Turklāt dalībvalstīm VRP vismaz reizi piecos gados bija jāpārskata.

Vairāk nekā divas trešdaļas dalībvalstu nebija pārskatījušas sākotnējos VRP juridiski noteiktajā piecu gadu termiņā.

Sākotnējā VRP pārskatīšanu piecu gadu termiņā pabeidza astoņas dalībvalstis[19]. Septiņas dalībvalstis pēc minētās pārskatīšanas pieņēma jaunus VRP, savukārt Vācija būtiskas pārmaiņas neieviesa, jo uzskatīja, ka sākotnējais VRP bijis pietiekami elastīgs. Šā ziņojuma publicēšanas laikā sākotnējo VRP bija beigušas pārskatīt vēl 13 dalībvalstis[20], taču tas nenotika 5 gadu termiņā. Pārējās septiņas dalībvalstis sākotnējo VRP nebija pārskatījušas.

Tikai neliela daļa dalībvalstu, balstoties uz sākotnējā VRP pārskatīšanu, atrada konkrētus lietderīgu mērķrādītāju un indikatoru piemērus.

Balstoties uz sākotnējā VRP pārskatīšanu, lietderīgus mērķrādītājus noteica trīs dalībvalstis[21] . Vācija noteica mērķrādītāju 2023. gadā potenciālo risku videi salīdzinājumā ar bāzeslīniju, kas atspoguļo 1996.–2005. gada vidējo vērtību, samazināt par 30 %. Dānija noteica mērķrādītājus lidz 2015. gada beigām salīdzinājumā ar 2011. gadu par 40 % samazināt pesticīdu sloga indikatoru (*PLI*)[22] un par 40 % samazināt slogu, ko rada ļoti lielas bažas raisošas vielas. Visbeidzot, Francija noteica mērķrādītāju līdz 2020. gadam augu aizsardzības līdzekļu (AAL) izmantošanu salīdzinājumā ar 2015. gadu samazināt par 25 % un līdz 2025. gadam — par 50 %.

Dažas dalībvalstis sākotnējā VRP kā lietderīgus norādīja mērķrādītājus, kas saistīti ar operatoru apmācību un pesticīdu lietošanas iekārtu testēšanu (turpmāk tekstā "uz atbilstību vērsti mērķrādītāji"). Lai gan tās ir juridiskas prasības, dalībvalstis uzskata, ka mērķrādītāju noteikšana VRP ir palīdzējusi uzsvērt, cik svarīgi šajās jomās ievērot ILD prasības.

Trīs dalībvalstis[23], balstoties uz sākotnējo VRP pārskatīšanu, norādīja lietderīgus riska samazināšanas indikatorus. Vācijā tika izmantots riska indikators *SYNOPS*[24], Dānijā — *PLI*

[19] Austrija, Beļģija, Dānija, Francija, Lietuva, Luksemburga, Spānija un Vācija.
[20] Čehija, Igaunija, Īrija, Kipra, Latvija, Malta, Polija, Portugāle, Rumānija, Slovēnija, Somija, Ungārija un Zviedrija.
[21] Dānija, Francija un Vācija.
[22] Dānijas valsts rīcības plānā *PLI* ir definēts kā indikators, kas atspoguļo potenciālo kopējo slogu uz veselību un vidi, balstoties uz pesticīdu īpatnībām attiecībā uz vidi un veselību (pēc pārdošanas datiem).
[23] Dānija, Vācija un Zviedrija.
[24] *SYNOPS* riska indikators ir modelis, kas paredzēts, lai novērtētu AAL potenciālo risku vidē https://www.nap-pflanzenschutz.de/en/practice/assessment-of-pesticide-use/risk-analysis-synops/.

un Zviedrijā — veselības un vides riska indikators[25]. Citas dalībvalstis atsevišķi no indikatoriem norādīja pasākumus, kurus tās uzskata par lietderīgiem. Tie cita starpā bija devas vienību skaits (*NODU*)[26], darbīgo vielu atliekas pārtikā, darbīgo vielu atrades ūdenī, apmācīto personu skaits un tirgū laisto AAL daudzums.

Lielākā daļa dalībvalstu pārstrādātajos VRP nav novērsušas nepilnības, ko Komisija konstatējusi to sākotnējos VRP, līdz ar to lielākajai daļai pārstrādāto VRP trūkst vērienīguma un tajos nav noteikti tādi augsta līmeņa uz iznākumu balstīti mērķrādītāji, kādus izvirzot, mazinātos ar AAL saistītie riski un atkarība no tiem.

No 15 pārskatītajiem VRP, par kuriem Komisijai tika paziņots līdz 2019. gada 31. martam, 13[27] uzmanība ir pievērsta riska mazināšanai, savukārt Francija un Luksemburga pievēršas vispārējam izmantošanas samazinājumam kā riska mazināšanas līdzeklim.

Tikai trīs dalībvalstis[28] ir paredzējušas skaidri noteiktus augsta līmeņa uz iznākumu balstītus mērķrādītājus saskaņā ar ILD 4. panta 1. punktu. Dānija noteica *PLI* mērķrādītāju 1,96, tādējādi saglabājot sākotnējā VRP noteikto mērķrādītāju. Francija noteica mērķrādītāju līdz 2020. gadam AAL izmantošanu samazināt par 25 %, bet līdz 2025. gadam — par 50 %, turklāt nelabvēlīgi neietekmējot saimniecību ieņēmumus. Visbeidzot, Luksemburga noteica augsta līmeņa mērķrādītāju līdz 2030. gadam AAL izmantošanu samazināt par 50 %.

Citām dalībvalstīm ir uz rīcību vai uz atbilstību vērsti mērķrādītāji. Polija ir iedibinājusi indikatoru[29], kas balstās uz to, kādā līmenī panākta atbilstība konkrētiem Regulas (EK) Nr. 1107/2009 elementiem, piemēram, atļauto AAL izmantošana, un ILD elementiem, piemēram, atbilstība prasībai par profesionālo lietotāju apmācību, kā arī noteikusi augsta līmeņa mērķrādītāju uz šā indikatora izvaddatu bāzes. Spānija un Beļģija izvirza skaidrus mērķrādītājus, taču tie visi ir specifiski konkrētiem sektoriem un ir saistīti ar darbībām, piemēram, informatīvo kampaņu skaits gadā vai izveidot paredzēto paraugsaimniecību skaits, nevis ar kvantitatīvi nosakāmu ietekmi, piemēram, to profesionālo lietotāju skaits, kuri īsteno IAA. Slovēnija un Somija nosaka mērķrādītājus, kas jau ir ietverti spēkā esošajās juridiskajās prasībās, piem., visiem atbilstīgajiem operatoriem jābūt apmācītiem un pārbaužu laikā nedrīkst konstatēt AAL, kuriem beidzies derīguma termiņš.

[25] Indikators ir aprakstīts Zviedrijas VRP, kas pieejams vietnē https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/plant/docs/pesticides_sup_nap_swe_en.pdf.

[26] *NODU* aprēķina, pamatojoties uz pārdošanas datiem, un šis indikators atbilst vidējam visu kultūraugu apstrādes reižu skaitam gadā valsts līmenī Francijā; https://agriculture.gouv.fr/quest-ce-que-le-nodu.

[27] Austrija, Beļģija, Čehija, Dānija, Īrija, Kipra, Lietuva, Malta, Polija, Portugāle, Slovēnija, Somija un Spānija.

[28] Dānija, Francija un Luksemburga.

[29] Dokuments pieejams vietnē: https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/plant/docs/pesticides_sup_nap_pol-rev-2018_en.pdf.

VRP vispārējam mērķim būtu jābūt pietiekami vērienīgam, taču vairumā pārskatīto VRP vērienīguma trūkst. To apliecina Kipras un Spānijas gadījums: Kipra ir noteikusi mērķrādītāju maksimāli pieļaujamā atlieku līmeņa pārkāpumus attiecībā uz Kiprā ražotu pārtiku samazināt līdz 3 %, savukārt Spānija, kurā ir gandrīz miljons saimniecību[30], ir noteikusi mērķrādītāju izveidot vismaz divas izmēģinājuma saimniecības IAA veicināšanai.

Tikai pusē pārstrādāto VRP bija apzinātas prioritātes vai paraugprakse, un tikai vienā VRP bija apzinātas darbīgās vielas, kas rada ļoti lielas bažas.

Dalībvalstīm valsts rīcības plānos apzināt prioritātes vai paraugpraksi prasa ILD 15. panta 2. punkta c) apakšpunkts. Prioritāšu piemēri cita starpā ir tādas darbīgās vielas, kultūraugi, reģioni vai prakse, kam jāpievērš īpaša uzmanība. Pārstrādātajos VRP galvenās darbīgās vielas norādīja piecas dalībvalstis[31]. Vairākas dalībvalstis, tai skaitā Francija, Spānija un Polija, kā prioritātes norādīja mazās kultūras un kaitīgo organismu apkarošanas metožu klāsta paplašināšanu attiecībā uz šīm kultūrām. Visbeidzot, nevienā pārskatītajā VRP nav skaidri norādīti prioritāri reģioni vai paraugprakse.

ILD 4. panta 1. punkts prasa, ka VRP jābūt ietvertiem indikatoriem, ar kuriem pārraudzīt tādu AAL izmantošanu, kā sastāvā ir darbīgās vielas, kas rada ļoti lielas bažas. Vienīgā dalībvalsts, kura rīcības plānā ir paredzējusi pārraudzīt tādu darbīgo vielu izmantošanu, kas rada ļoti lielas bažas, ir Francija. Tā monitorē tādu katru gadu pārdoto darbīgo vielu daudzumu, kas klasificētas kā kancerogēnas, mutagēnas un reproduktīvajai sistēmai toksiskas.

Nevienā pārstrādātajā VRP nebija oficiāli apzināta paraugprakse, kā to prasa ILD 15. panta 2. punkta c) apakšpunkts, taču visos VRP ir ietverti daži pasākumi, kurus varētu uzskatīt par paraugpraksi. Komisijas revīzijās tika konstatēti vairāki gadījumi, kur dalībvalstis pārsniedza ILD paredzētās minimālās prasības. Tie cita starpā bija šādi:

• Dānija, Luksemburga un Īrija ir noteikusi prasību, ka, pārdodot amatierlietotājiem paredzētus AAL, vienmēr jābūt pieejamai apmācītai un sertificētai personai, kura var sniegt norādījumus, savukārt Francija amatierlietotājiem paredzētu AAL iegādē ir aizliegusi pašapkalpošanos. • Beļģija plāno aizliegt amatierlietotājiem pārdot jebkādus ķīmiskus AAL, izņemot pamatvielas un zema riska vielas, kā arī aizliegt amatierlietotājiem paredzētu AAL reklāmu, • Čehija plāno līdz 2022. gadam ieviest sistēmu, ka visi profesionālo lietotāju iesniegtie AAL pieteikumi obligāti jāreģistrē internetā, lai būtu vieglāk īstenot

[30] Dokuments pieejams vietnē: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ef_m_farmleg&lang=en.

[31] Beļģija, Dānija, Francija, Luksemburga un Slovēnija.

precīzāk orientētu ūdens monitoringu,

- Spānija plāno izstrādāt informācijas tehnoloģiju (IT) lietotni, ar kuru būtu iespējams visus darījumus ar AAL reģistrēt elektroniski, un nosaka mērķrādītāju, ka VRP darbības periodā šo sistēmu izmantos vismaz 50 % izplatītāju,
- Spānija ir paredzējusi prasību biežāk testēt darbuzņēmēju īpašumā esošas pesticīdu lietošanas iekārtas, jo šādas iekārtas, visticamāk, tiek izmantotas biežāk un plašākā teritorijā,
- Slovēnija ir paredzējusi prasību visas jaunās pesticīdu lietošanas iekārtas obligāti reģistrēt, un visi trūkumi jānovērš reģistrācijas brīdī, nevis jākonstatē pirmajā obligātajā pārbaudē pēc pieciem gadiem,
- Beļģija nosaka mērķrādītāju, ka VRP darbības periodā 100 % pesticīdu lietošanas iekārtu būs aprīkotas ar mazas noneses sprauslām,
- Īrijā ir izveidota integrēta sistēma, kas ietver publiski finansētus izglītības, pētniecības un attīstības pasākumus lauksaimniecības jomā, kuri palīdz nodrošināt, ka audzētājiem ir pieejama aktuāla un atbilstoša informācija par IAA,
- Dānija plāno izveidot izsmidzināšanas un precīzo tehnoloģiju partnerību, kur tiktu veicināta tādu instrumentu kā globālās pozicionēšanas sistēmu (GPS) un bezpilota lidaparātu izmantošana, kas ir labs piemērs sadarbībai ar dažādām ieinteresētajām personām, kurā tiek sasniegti ILD mērķi.

3. SASKAŅOTIE RISKA INDIKATORI

Komisija ir izstrādājusi divus saskaņotus riska indikatorus, kuri liecina, ka pārdoto AAL radītais risks gan ir mazinājies, bet kopš ILD stāšanās spēkā ir būtiski audzis ar ārkārtas atļaujām saistītais indikators.

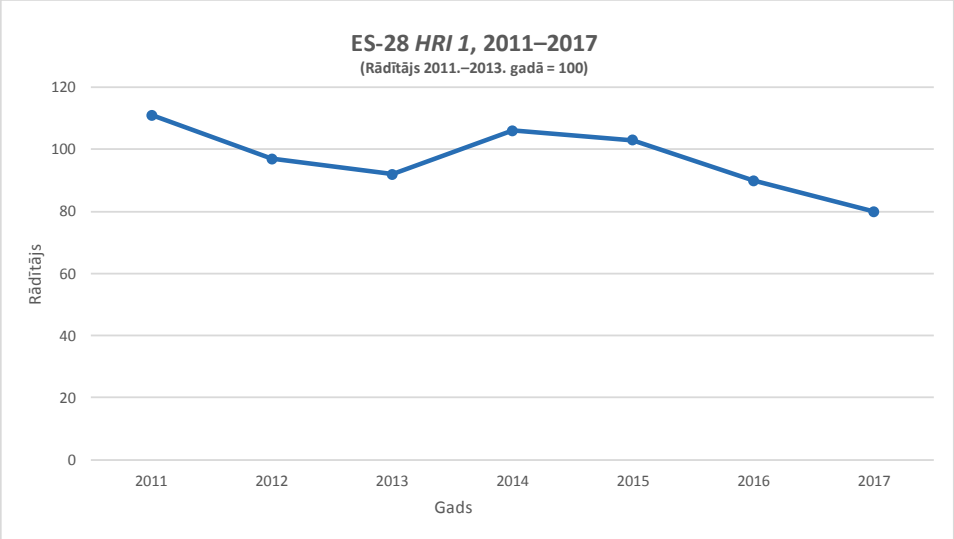
Saskaņotie riska indikatori tika izveidoti ar Komisijas Direktīvu 2019/782[32], balstoties uz ILD 15. panta 1. punktā paredzētajiem pienākumiem. Tas saskanēja arī ar apņemšanos, kas tika pausta, atbildot uz Eiropas pilsoņu iniciatīvu "Aizliegt glifosātu un aizsargāt no kaitīgiem pesticīdiem gan cilvēkus, gan vidi". Šie indikatori Komisijai dod iespēju kvantitatīvi noteikt vispārējās sekmes ar AAL saistīto risku mazināšanā saskaņā ar ILD.

Pirmais saskaņotais riska indikators balstās uz tirgū laisto (pārdoto) AAL daudzumu katrā dalībvalstī, savukārt otrais — uz to ārkārtas atļauju skaitu, ko katra dalībvalsts piešķīrusi saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1107/2009 53. pantu. Abi indikatori ietver korekcijas koeficientu, kas ņem vērā darbīgo vielu raksturīgās bīstamās īpašības. Lai aprēķinātu minētos

[32] Komisijas Direktīva (ES) 2019/782 (2019. gada 15. maijs), ar ko attiecībā uz saskaņotu riska indikatoru izveidi groza Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/128/EK, C/2019/3580 *(OV L 127, 16.5.2019., 4.–10. lpp.)*.

indikatorus, ir lietderīgi izmantot trīs gadu bāzeslīnijas vērtību, jo izmantoto AAL daudzums un īpašības katru gadu mainās atkarībā no kaitīgo organismu uzliesmojumu apjoma un nopietnības.

1. attēls. Saskaņotā riska indikatora Nr. 1 (*HRI 1*) tendence ar bāzeslīniju 100, pamatojoties uz 2011., 2012. un 2013. gada vidējo vērtību

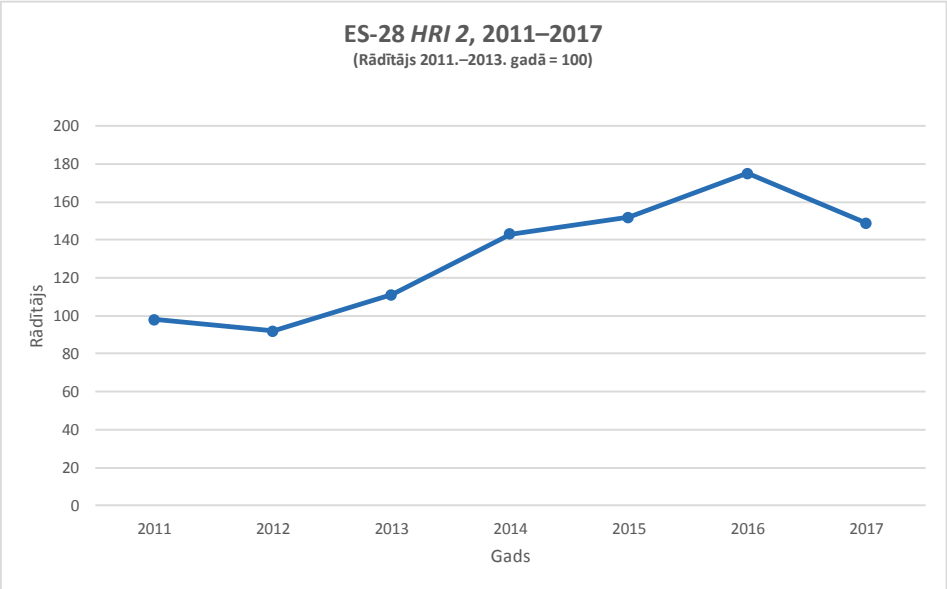

Avots: Eiropas Komisija.

Saskaņotais riska indikators Nr. 1 liecina, ka 2017. gadā risks salīdzinājumā ar bāzeslīnijas periodu ir sarucis par 20 %, lai gan tirgū laisto AAL daudzums attiecīgajā periodā relatīvi nav mainījies[33]. Tas liecina par pāreju uz mazāk bīstamu vielu plašāku izmantošanu. Tomēr risku un izmantošanu ir iespējams vēl mazināt, pilnveidojot ILD īstenošanu un plašāk ieviešot IAA, arī plašāk izmantojot neķīmiskas kaitīgo organismu apkarošanas metodes.

[33] Dokuments pieejams vietnē: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=aei_fm_salpest09&lang=en.

2. attēls. Saskaņotā riska indikatora Nr. 2 (*HRI 2*) tendence ar bāzeslīniju 100, pamatojoties uz 2011., 2012. un 2013. gada vidējo vērtību

Avots: Eiropas Komisija.

Saskaņotais riska indikators Nr. 2 liecina par 50 % palielinājumu līdz 2017. gadam salīdzinājumā ar bāzeslīnijas periodu. Indikatora pamatā ir ārkārtas atļauju skaits, un tas ir koriģēts atbilstoši AAL sastāvā esošo darbīgo vielu raksturīgajām bīstamajām īpašībām. Tomēr atsevišķu ārkārtas atļauju tvērums (un līdz ar to izmantotais AAL daudzums) būtiski atšķiras, piemēram, no dažiem hektāriem ļoti mazu kultūru gadījumā līdz plašai izmantošanai lielapjoma laukaugu sējumiem citos gadījumos. Ņemot vērā, ka ne visas dalībvalstis, kas no 2011. līdz 2017. gadam piešķīra minētās ārkārtas atļaujas, izmantotā AAL daudzuma vai saistītās informācijas reģistrēšanai lietoja vienādas metodes, precīzāku indikatoru noteikt nebija iespējams.

Minētās atļaujas piešķir dažādu apsvērumu dēļ, arī tāpēc, ka rodas jaunas augu veselības problēmas, vai mazo lietojumu sakarā (definēti Regulas (EK) Nr. 1107/2009 3. panta 26. punktā). Dažos gadījumos šādām atļaujām var būt nozīmīga loma Eiropas Savienības stratēģijā, kas paredzēta jaunu kaitīgo organismu izplatības kontrolei, jo dalībvalstis šādas atļaujas var piešķirt salīdzinoši drīz pēc kaitīgā organisma atklāšanas. Tomēr iespējams, ka šādu atļauju skaits būtiski audzis tāpēc, ka dalībvalstis tālāk izskaidroto iemeslu dēļ nav visā pilnībā īstenojušas ILD un Regulu (EK) Nr. 1107/2009.

Saskaņotā riska indikatora Nr. 2 tendence liecina, ka alternatīvas kaitīgo organismu uzliesmojumu novēršanas metodes, kas mazinātu atkarību no AAL, pagaidām nav pieejamas vai netiek pietiekami izmantotas. Šī tendence arī akcentē, ka dalībvalstīm jāizpilda juridiskie pienākumi, kas izriet no Regulas (EK) Nr. 1107/2009 attiecībā uz to, ka lēmumi par AAL atļauju piešķiršanu jāpieņem, ievērojot termiņus, un ka pilnīgi jāizmanto iespējas, kuras minētās regulas 51. pantā paredzētas attiecībā uz maziem lietojumiem (maziem lietojumiem paredzēta atļauju darbības jomas paplašināšana). Kā norādīts *REFIT* izvērtējumā attiecībā uz

Eiropas Savienības tiesību aktiem, kas reglamentē augu aizsardzības līdzekļus un pesticīdu atliekas (Regula (EK) Nr. 1107/2009 un Regula (EK) Nr. 396/2005)[34], šāda rīcība palīdzētu paplašināt audzētājiem pieejamo parastajā kārtībā apstiprināto AAL klāstu.

Dalībvalstīm jāaprēķina abi saskaņotie riska indikatori — Nr. 1 un Nr. 2, lai noteiktu konkrētu darbīgo vielu izmantošanas tendences, un jāapzina prioritātes, piemēram, tādas darbīgās vielas, kultūraugi, reģioni vai prakse, kam jāpievērš īpaša uzmanība, vai paraugprakse. Tām arī šādas izvērtēšanas rezultāti jāpaziņo Komisijai un citām dalībvalstīm, kā arī šī informācija jāpublisko. Pagaidām saskaņotos riska indikatorus Nr. 1. un Nr. 2 aprēķinājušas un publiskojušas ir 20 dalībvalstis, taču tikai dažas no tām ir apzinājušas konkrētu darbīgo vielu izmantošanas tendences, prioritātes vai paraugpraksi[35].

Abi saskaņotie riska indikatori — gan Nr. 1, gan Nr. 2 — ir augsta līmeņa indikatori, un saskaņā ar ILD 15. pantu dalībvalstis var joprojām izmantot esošos valsts indikatorus vai papildus tiem ieviest citus attiecīgus indikatorus, lai precīzāk atspoguļotu relevanto risku tendences savā teritorijā.

Visbeidzot, Komisija ir apņēmusies kopā ar dalībvalstīm izstrādāt vēl jaunus saskaņotus riska indikatorus, ņemot vērā jaunus datu avotus, lai varētu kvalitatīvāk mērīt, kā mainās ar AAL izmantošanu un atkarību no tiem saistītie riski. Konkrētāk, Komisija ir konstatējusi, ka galvenā šīs jomas prioritāte ir nepieciešamība izstrādāt alternatīvu saskaņotajam riska indikatoram Nr. 2, lai precīzāk atspoguļotu ar ārkārtas atļaujām saistītos riskus. Tas ietvertu tāda jauna indikatora izstrādi, kura pamatā būtu šo atļauju skaits, no atsevišķajām atļaujām izrietošās izmantošanas mērogs (piem., apstrādāto hektāru skaits) un izmantoto AAL īpašības; šādi tiktu veiksmīgāk atspoguļoti ārkārtas atļauju radītie riski.

Ar detalizētāku saskaņoto riska indikatoru analīzi var iepazīties vietnē https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/sustainable_use_pesticides/harmonised-risk-indicators_en..

4. DIREKTĪVAS VISPĀRĒJĀ ĪSTENOŠANA

Lai gan VRP pārskatīšana daudzās valstīs kavējas un lielākajā daļā pārskatīto VRP nav noteikti augsta līmeņa, uz iznākumu balstīti mērķrādītāji, dalībvalstis pēdējos divos gados ILD īstenošanā ir guvušas panākumus. Attiecībā uz gadījumiem, kur panākumi nav pietiekami, Komisija pašlaik apsver, vai neveikt vairākus pasākumus, arī pārkāpuma

[34] Dokuments pieejams vietnē: https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/refit_en

[35] Attiecīgā informācija par katru dalībvalsti ir pieejama vietnē https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/sustainable_use_pesticides/harmonised-risk-indicators/trends-hri-ms_en.

procedūras.

Komisijas 2017. gada ziņojumā[36] ir atzīts, ka panākts būtisks progress, bet secināts, ka dalībvalstīm ILD īstenošanā ir jāizdara vairāk, lai panāktu paredzētos uzlabojumus vides un veselības jomā. Ziņojumā ir konstatēts, ka uzlabojumi ir nepieciešami šādās jomās: pesticīdu lietošanas iekārtu pārbaude, informācija par saindēšanos ar pesticīdiem un IAA ieviešanas novērtēšana.

Tajā secināts, ka dalībvalstīm jāpārskata un jāuzlabo VRP kvalitāte, pesticīdu izmantošanas radīto risku un ietekmes mazināšanas labad nosakot konkrētus un izmērāmus mērķrādītājus ilgtermiņa stratēģijā. Minētie mērķrādītāji dalībvalstīm pavērtu iespēju pārraudzīt ILD īstenošanā gūtos panākumus un nepieciešamības gadījumā savu stratēģiju pielāgot.

Komisija ir pieņēmusi daudzpusīgu pieeju, kā novērst šīs nepilnības dalībvalstu veiktajā īstenošanā. 2017. gada oktobrī Komisija visām dalībvalstīm nosūtīja individuālas vēstules, kurās, pamatojoties uz sīki izstrādātu pārskatu par dalībvalstu sākotnējiem VRP, bija norādītas konkrētas šo plānu nepilnības. Dalībvalstis tika aicinātas pārdomāt šos jautājumus VRP iespējamas pārskatīšanas kontekstā.

Pamatojoties uz atbildēm uz šīm vēstulēm, Komisija izdarīja vairākas īpaši orientētas revīzijas, kurās novērtēja ILD īstenošanu 11 dalībvalstīs, un turklāt četrām dalībvalstīm nosūtīja vēstules, lai precizētu dažus ILD īstenošanas aspektus.

Visbeidzot, Komisija izstrādāja atbilstības kontroles rādītāju, ar kura palīdzību apkopot datus par dalībvalstu panākto progresu katra ILD panta īstenošanā. Šis rādītājs liecina, ka ILD vispārējā īstenošana no 2017. līdz 2019. gadam ir uzlabojusies par 10 %, kā aprakstīts pielikumā.

Pamatojoties uz atbildēm uz minētajām divām vēstuļu sērijām, revīziju rezultātiem un indikatora uzrādīto progresu, Komisija norāda, ka kopš 2017. gada ir gūti papildu panākumi ILD ieviešanā. Piemēram, rūk teritorijas, ko apstrādā, veicot izsmidzināšanu no gaisa, lielākā daļa dalībvalstu ir izveidojušas visaptverošas sistēmas operatoru apmācībai un sertifikācijai, kā arī pesticīdu lietošanas iekārtu testēšanai, un ir noteikušas pasākumus, kas aizsargā ūdensvidi un garantē, ka pesticīdu glabāšana un darbības ar tiem tiek veiktas droši.

Tomēr dažās dalībvalstīs dažos ILD īstenošanas aspektos joprojām vērojamas specifiskas nepilnības. Izplatītākās jomas, kurās tiek konstatētas nepilnības, ir saistītas ar to, ka kavējas VRP pārskatīšana un pesticīdu lietošanas iekārtu testēšana, un ka ir vērojami trūkumi

[36] Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par dalībvalstu rīcības plāniem un par progresu, īstenojot Direktīvu 2009/128/EK par pesticīdu ilgtspējīgu lietošanu, COM(2017) 587, ir pieejams vietnē https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/plant/docs/pesticides_sup_report-overview_en.pdf.

dalībvalstu kontroles pasākumos, kuros tiek novērtēta ILD īstenošana, piemēram, attiecībā uz IAA. Attiecībā uz gadījumiem, kur panākumi nav pietiekami, Komisija pašlaik apsver iespēju veikt vairākus pasākumus, tostarp pārkāpuma procedūras.

4.1 INTEGRĒTĀ AUGU AIZSARDZĪBA

Visvājākā vieta ILD īstenošanā joprojām ir tas, kā novērtēt IAA ieviešanu dalībvalstīs.

ILD 3. panta 6. punktā IAA ir definēta kā "visu pieejamo augu aizsardzības paņēmienu rūpīga izvērtēšana un tai sekojoša tādu atbilstīgu paņēmienu integrēšana, kas novērš kaitīgo organismu populāciju vairošanos, vienlaikus saglabājot AAL un citu iedarbības formu lietošanu ekonomiski un ekoloģiski pamatotā līmenī, samazinot vai minimalizējot risku cilvēku veselībai un videi". Komisija uzskata, ka IAA ir viens no ILD stūrakmeņiem un ka tā jāievieš visā pilnībā, lai mazinātu atkarību no pesticīdu izmantošanas.

Astoņi vispārīgie integrētās augu aizsardzības principi ir minēti ILD III pielikumā, tomēr direktīvā nav noteikts, kā šie principi jāpiemēro praksē, to atstājot dalībvalstu kompetencē. Saskaņā ar subsidiaritātes principu šādi kritēriji jānosaka valsts vai pat vietējā līmenī, ņemot vērā lauksaimniecības daudzveidību, ar ko klimata, audzēto kultūru un ražošanas metožu ziņā dalībvalstis atšķiras savā starpā un kas valda pašās dalībvalstīs. Tomēr dalībvalstis vispārīgos IAA principus nav pārveidojušas preskriptīvos un novērtējamos kritērijos, kuri būtu jāpiemēro lietotājiem. Tādēļ kompetentajām iestādēm nav preskriptīvu un novērtējamu kritēriju, pēc kuriem noteikt atbilstību IAA, līdz ar to tām ir ierobežoti pierādījumi par IAA sistemātisku izmantošanu.

Spēkā esošie un ierosinātie turpmākie KLP tiesību akti paredz prasību dalībvalstīm izveidot sistēmu atbalsta saņēmēju konsultēšanai par zemes un saimniecību apsaimniekošanu, konkrētāk, tāda ir ILD 14. pantā noteiktā prasība attiecībā uz IAA. Šajā sistēmā atbalsta saņēmēji un lauksaimnieki var brīvprātīgi saņemt konsultācijas par labu lauksaimniecības praksi, arī par IAA.

Kaut kādus pasākumus IAA veicināšanai veic visas dalībvalstis, taču praktiskajai lauksaimniecībai veltīto publiski finansēto pētījumu apjoms dalībvalstīs būtiski atšķiras. Daudzās dalībvalstīs vājas ir arī struktūras, kas nodrošina saikni starp pētniekiem un lauksaimniekiem un ir paredzētas tam, lai atvieglotu lauksaimniekiem nepieciešamo praktisko konsultāciju pieejamību.

Lai novērstu Komisijas 2017. gada ziņojumā izgaismotās nepilnības IAA ieviešanas novērtēšanā, Komisija rīkoja vairākus kursus par labāku apmācību nekaitīgai pārtikai (*BTSF*) un vienas dienas semināru par IAA, sniedzot dalībvalstīm satvaru, kurā tās varētu iedibināt preskriptīvus un novērtējamus kritērijus, ko varētu izmantot IAA ieviešanas novērtēšanai.

Tomēr, neraugoties uz daudziem labiem piemēriem, kur dalībvalstis ir veikušas pētījumus par IAA un veicinājušas IAA izmantošanu, ILD piemērošanā visvājākā vieta joprojām ir tas, kā novērtēt IAA ieviešanu. Tātad dalībvalstīm nav izdevies izmantot būtisko potenciālu plašāk ieviest IAA, arī plašāk izmantot neķīmiskas kaitīgo organismu apkarošanas metodes.

5. KOMISIJAS PASĀKUMI DIREKTĪVAS ĪSTENOŠANAS ATBALSTAM

Šajā sadaļā ir aprakstīti vairāki pasākumi, kurus Komisija veica, lai atbalstītu ILD īstenošanu, tostarp atbildot uz Eiropas Parlamenta pieprasījumiem.

Ministri atzina ILD mērķu sasniegšanas un IAA principu paātrinātas īstenošanas nozīmīgumu pēc iepazīšanās ar Komisijas 2017. gada ziņojumu Lauksaimniecības un zivsaimniecības padomes 2017. gada 6. novembra sanāksmē[37]. Viņi konstatēja, ka IAA principu īstenošanas uzlabošanā liela nozīme ir: zema riska AAL, kaitīgo organismu monitoringa sistēmām, finansiālais atbalsts, neķīmiskām kontroles metodēm un saskaņotiem riska indikatoriem.

Nesen, 2019. gada februārī, Eiropas Parlaments pieņēma neleģislatīvu rezolūciju par ILD īstenošanu[38]. Tajā izteikta nožēla, ka ar vispārējo īstenošanas līmeni dalībvalstīs nepietiek, lai mazinātu pesticīdu izmantošanas radītos riskus un atkarību no tiem. Tajā pausts aicinājums vairāk uzmanības riska mazināšanai un uzsvērts, ka tādu IAA metožu kā neķīmisku alternatīvu un zema riska AAL ieviešanai ir svarīga loma centienos panākt pilnīgu ILD īstenošanu. Minētās rezolūcijas noslēgumā Komisija un dalībvalstis tika aicinātas īstenot vairākus pasākumus, kas uzlabotu ILD īstenošanu. Tie cita starpā bija šādi: iedibināt IAA ieviešanas novērtēšanas vadlīnijas, aizsargāt mazaizsargātas grupas un sabiedrību kopumā, lielāku uzmanību pievērst pesticīdu zema riska alternatīvu izstrādei, kā arī atbalstīt precīzo lauksaimniecību un digitālo lauksaimniecību kā līdzekļus, kas mazinātu pesticīdu radīto risku.

5.1 LABĀKA APMĀCĪBA NEKAITĪGAI PĀRTIKAI (*BTSF*)[39]

Ar *BTSF* kursu starpniecību Komisija dalībvalstis ir atbalstījusi ILD īstenošanā.

[37] Dokuments pieejams vietnē: https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/agrifish/2017/11/06/.

[38] Eiropas Parlamenta 2019. gada 12. februāra rezolūcija par Direktīvas 2009/128/EK par pesticīdu ilgtspējīgu lietošanu īstenošanu(2017/2284(INI)), pieejama vietnē: https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2019-0082+0+DOC+XML+V0//EN.

[39] Programma "Labāka apmācība nekaitīgai pārtikai" (*BTSF*) ir Komisijas apmācību iniciatīva, kas attiecas uz pārtikas un dzīvnieku barības aprites tiesību aktiem un dzīvnieku veselības un labturības un augu veselības noteikumiem. Plašāku informāciju skatīt vietnē https://ec.europa.eu/food/safety/btsf_en.

No 2015. līdz 2018. gadam Komisija sērijveidā sarīkoja 12 *BTSF* kursus, kas bija veltīti pesticīdu lietošanas iekārtām un ko apmeklēja vairāk nekā 200 amatpersonas no visām 28 dalībvalstīm. Šajos kursos dalībvalstis uzzināja, kā īstenot pienākumus attiecībā uz pesticīdu lietošanas iekārtu testēšanu.

Komisija sarīkoja vēl vienu *BTSF* kursu sēriju, kurā ietilpa pesticīdu lietošanas iekārtām veltīti kursi; šie kursi sākās 2019. gada trešajā ceturksnī. Šajos sešos kursos galvenā uzmanība bija pievērsta inspicēšanas un kalibrēšanas metodēm, un paredzams, ka tos apmeklēs aptuveni 120 dalībnieku.

Komisija arī rīkoja IAA ieviešanai veltītu *BTSF* kursu sēriju. Šie 14 kursi sākās 2018. gadā un turpināsies līdz 2020. gadam. Kursi ir izstrādāti tā, lai ņemtu vērā dažādās audzētās kultūras un dažādu agronomijas praksi visā Eiropas Savienībā. Vajadzētu būt tā, ka šajos kursos gūtās zināšanas dalībvalstīm būs instrumenti, ar ko novērtēt IAA ieviešanu saimniecību līmenī.

5.2 DARBĪGO VIELU APSTIPRINĀŠANA

Ir vērojama konsekventa tendence, ka palielinās apstiprināto neķīmisko zema riska un pamata darbīgo vielu skaits.

Komisija ir veikusi dažādus pasākumus, kas paātrinātu procedūras zema riska AAL laišanai tirgū. Tie cita starpā ir šādi: par prioritātēm noteikt, ka līdz 2020. gada beigām jāatjaunina prasības attiecībā uz datiem par mikroorganismiem un novērtēšanas metodika un 2020. gadā jāsāk *BTSF* apmācība, kuras uzdevums būtu dalībvalstīs nostiprināt zinātību par to, kā novērtēt pieteikumus attiecībā uz mikroorganismiem un citiem bioloģiskajiem pesticīdiem.

Ir vērojama konsekventa tendence, ka apstiprinātu neķīmisku zema riska un pamata darbīgo vielu skaits aug — no mazāk nekā 60 darbīgajām vielām 2009. gadā līdz apmēram 120 vielām 2019. gadā. Šīs darbīgās vielas lauksaimniekiem nodrošina kaitīgo organismu apkarošanas instrumentus, vienlaikus mazinot ar AAL saistītos riskus.

Turklāt bīstamākās darbīgās vielas no augu aizsardzības līdzekļu klāsta tiek svītrotas, kā aprakstīts *REFIT* izvērtējumā attiecībā uz Eiropas Savienības tiesību aktiem, kas reglamentē augu aizsardzības līdzekļus un pesticīdu atliekas (Regulas (EK) Nr. 1107/2009 un (EK) Nr. 396/2005).

Tomēr ir atzīts, ka apstiprināto neķīmisko zema riska un pamata darbīgo vielu klāsts jāpaplašina, lai lauksaimniekiem būtu pieejams vairāk iespēju kaitīgo organismu apkarošanā un lai mazinātos to atkarība no bīstamākajām darbīgajām vielām.

5.3 PĒTNIECĪBA UN INOVĀCIJA

Komisija atbalsta vairākus pētniecības projektus, kuru uzdevums ir paplašināt alternatīvu kaitīgo organismu apkarošanas stratēģiju, instrumentu un tehnoloģiju klāstu un noteikt pesticīdu izmantošanas ietekmi uz vidi un cilvēka veselību.

Komisija ar Pētniecības un inovācijas pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" starpniecību atbalsta tādu pētniecību un inovāciju, kuras uzdevums ir izstrādāt tādas IAA atbalstam paredzētas ilgtspējīgākas kaitīgo organismu apkarošanas stratēģijas, instrumentus un tehnoloģijas kā jauni zema riska līdzekļi, bioloģiski kontroles līdzekļi un lēmumu pieņemšanas atbalsta instrumenti, kā arī noskaidrot pesticīdu izmantošanas ietekmi uz vidi un cilvēka veselību[40].

No Sabiedrības problēmas Nr. 2 darba programmas Komisija ir piešķīrusi 159 miljonus EUR[41], ar ko atbalstīt pētniecību attiecībā uz IAA, jauniem riskiem augu veselībai, ķīmisko pesticīdu alternatīvām un lēmumu pieņemšanas atbalsta sistēmām. Turklāt no šīs darba programmas 2020. gadā ir paredzēts nodrošināt Eiropas IAA paraugsaimniecību tīkla koordinācijas un atbalsta pasākumu finansējumu, šim mērķim atvēlot 6 miljonus EUR[42]. Papildus IAA un augu veselības jomai Komisija atbalsta arī ekoloģisko pieeju un bioloģiskās lauksaimniecības pētniecību, lai veicinātu lauksaimniecības izturētspēju[43].

Turklāt Eiropas inovāciju partnerība lauksaimniecības ražīgumam un ilgtspējai[44] (*EIP-AGRI*) no pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" finansētus Eiropas pētniecības un inovāciju projektus savieno ar mazākām darba grupām[45], kas strādā nacionālā un reģionālā līmenī saskaņā ar lauku attīstības politiku. Interaktīvā inovācijas pieeja, ko veicina *EIP-AGRI* un kas balstās uz tā dēvēto "vairāku iesaistīto dalībnieku pieeju", atbalsta sadarbību starp dalībniekiem, kuriem ir dažādas, bet savstarpēji papildinošas zināšanas (pētnieki, lauksaimnieki, konsultanti, uzņēmumi, NVO u. c.), tādējādi palīdzot tuvināt pētniecību un praksi un veicināt inovāciju ieviešanu praksē, jo īpaši augu aizsardzībā un integrētā augu aizsardzībā.

5.4 ILD DARBA GRUPA

[40] Dokuments pieejams vietnē: 2016.–2017. gada Sabiedrības problēmas Nr. 2 darba programma — https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2016_2017/main/h2020-wp1617-food_en.pdf; un 2018.–2020. gada sabiedrības problēmas Nr. 2 darba programma (SFS-04, SFS-05 un SFS-6) — https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2018-2020/main/h2020-wp1820-food_en.pdf.

[41] Dokuments pieejams vietnē: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/farming/documents/factsheet-agri-plant-health_en.pdf.

[42] Dokuments pieejams vietnē: SFS-6-2018-2020: https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2018-2020/main/h2020-wp1820-food_en.pdf.

[43] Dokuments pieejams vietnē: https://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2018-18/agri_factsheets_07_ecological-approaches_ok_1545C778-C5D7-AA24-163D1DD06A4CDF2F_51894.pdf.

[44] Dokuments pieejams vietnē: https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en.

[45] Dokuments pieejams vietnē: https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/about/operational-groups.

Komisijas rīkotās ILD darba grupas sanāksmēs dalībvalstis var apspriest ILD īstenošanu un apmainīties ar labāko praksi.

Komisija rīko dalībvalstu ILD darba grupas pusgada sanāksmes, kurās apspriež ILD īstenošanu un apmainās ar labāko praksi. Turklāt nesenās šīs darba grupas sanāksmēs ar savu darbu ir iepazīstinājušas tādas attiecīgas ieinteresētas personas kā Eiropas Pesticīdu rīcības tīkls (*Pesticide Action Network (PAN) Europe*), Eiropas Kultūraugu aizsardzības asociācija (*ECPA*) un *SPISE* (Eiropas smidzinātāju pārbaudes standartizētā procedūra).

2019. gada maijā Komisija kopā ar darbsemināru par IAA rīkoja ILD un AAL izpildes panākšanas darba grupu kopīgu sanāksmi, kurā risināja visām pusēm svarīgus jautājumus. Darbsemināra mērķis bija, pamatojoties uz *BTSF* kursos par IAA gūto pieredzi, palīdzēt dalībvalstīm novērtēt IAA īstenošanu saimniecību līmenī.

Pēdējā ILD darba grupas sanāksme notika 2019. gada novembrī, iesaistot arī Darba grupu lauksaimniecības un vides statistikas datu jautājumos, un tajā tika risināti abām pusēm svarīgi jautājumi, jo īpaši attiecībā uz lietderīgāku saskaņotu riska indikatoru izstrādi.

5.5 ILD TĪMEKĻA PORTĀLS

ILD tīmekļa portāls veicina, ka dalībvalstis un citas ieinteresētās personas apmainās ar attiecīgo ILD un IAA veltīto informāciju.

Lai veicinātu svarīgas informācijas apmaiņu par ILD un IAA, Komisija 2017. gadā saskaņā ar ieteikumu, ko sniedza Ilgtspējīgas augu aizsardzības ekspertu grupa, kura tika izveidota 2016. gadā Nīderlandes prezidentūras vadībā, izveidoja īpašu ILD tīmekļa portālu https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/sustainable_use_pesticides_en.

Lai veicinātu, ka ieinteresētās puses apmainās ar svarīgu informāciju, 27 dalībvalstis[46] ir sniegušas pavisam 240 saites uz tīmekļa vietnēm ar iespēju meklēt gan pēc tēmas, gan dalībvalsts.

5.6 PESTICĪDU ILGTSPĒJĪGA LIETOŠANA SASKAŅĀ AR SPĒKĀ ESOŠO UN TURPMĀKO KOPĒJO LAUKSAIMNIECĪBAS POLITIKU

[46] Saites kopīgošanai ILD tīmekļa portālā vēl nav iesniegusi Bulgārija.

KLP atbalsta un ar turpmākajiem KLP stratēģiskajiem plāniem joprojām atbalstīs ilgtspējīgu pesticīdu lietošanu daudzos aspektos.

Spēkā esošajā KLP ir vairāki instrumenti, kas attiecībā uz pesticīdu ilgtspējīgu lietošanu un IAA jau ir nozīmīgi un rezultatīvi un būs vēl nozīmīgāki un rezultatīvāki. Nozīmīgs piemērs ir tas, kā KLP ir veicinājusi būtisku bioloģiskās lauksaimniecības pieaugumu: 2018. gadā atbilstoši bioloģiskās ražošanas sistēmām tika apstrādāti 7,5 % no izmantotās lauksaimniecības zemes platības salīdzinājumā ar 2 % 2000. gadā[47].

Ierosinātajos nosacījumos[48] būs ietvertas būtiskākās IAA principu daļas, jo īpaši nosacījumi par augseku un prasības par obligātu minimālo lauksaimniecības platības daļu, ko aizņem ar ražošanu nesaistīti elementi, kā arī citas attiecīgas ILD normas. Svarīgi ir tas, ka Komisija arī ierosina lauksaimnieku konsultēšanas sistēmas labāku integrāciju, kā arī labāku integrāciju ar pētniecības un zināšanu pārnesi no KLP tīkliem. Turklāt priekšlikumā ir saglabāti pašreizējie agrovides un klimata maksājumi, kas lauksaimniekus stimulē ieviest alternatīvas (piem., bioloģiskas) kaitīgo organismu apkarošanas metodes. Spēkā esošajā KLP ir ietverta zaļās saimniekošanas prakse, kas tiek atbalstīta ar tiešiem maksājumiem lauksaimniekiem, un turpmāk dalībvalstīm būs lielāka rīcības brīvība attiecībā uz tā dēvēto "ekoshēmu" noteikšanu, tostarp pesticīdu alternatīvu veicināšanu. Attiecībā uz minētajiem veicināšanas maksājumiem, kas saistīti ar obligāto prasību pārizpildi, svarīga nozīme ir tam, lai būtu skaidri definēti IAA obligātie principi.

Svarīgi ir, ka dalībvalstīm tagad stratēģiskajos KLP plānos būs jāpierāda, kā šie plāni veicinās to, kā tiek sasniegti valsts ilgtermiņa mērķrādītāji, kas noteikti kopsakarā ar vides un klimata tiesību aktiem, arī ILD. Tas ietver ILD paredzētos valsts rīcības plānus ar tajos noteiktajiem kvantitatīvajiem mērķiem, mērķrādītājiem, pasākumiem, grafikiem un indikatoriem, kuru nolūks ir mazināt pesticīdu lietošanas riskus un ietekmi uz cilvēka veselību un apkārtējo vidi. Dalībvalstu KLP plānu īstenošanas rezultāti tiks pārraudzīti, un to ietekme tiks mērīta, izmantojot noteiktos indikatorus. Tādējādi Komisijas uzraudzībā tiks nodrošināts, ka KLP atbalstīs tādu lauksaimniecības praksi, kas nodrošina pesticīdu ilgtspējīgu lietošanu saskaņā ar vajadzībām un atbilstoši Zaļā kursa norādījumiem.

5.7 DIREKTĪVAS PĀRSKATĪŠANA

Ņemot vērā dažādas direktīvas īstenošanā konstatētas nepilnības un vērā ņemamas ieinteresēto personu bažas par pesticīdu lietošanu, Komisija izvērtēs, kādā apjomā ir sasniegti

[47] Dokuments pieejams vietnē: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Organic_farming_statistics.

[48] Gan pašreizējā savstarpējās atbilstības sistēma, gan nākotnei ierosinātās nosacījumu sistēmas paredz saikni starp pilna apjoma KLP atbalstu lauksaimniekiem un to, vai tiek ievēroti pamatnoteikumi attiecībā uz vidi un sabiedrības veselību.

direktīvai paredzētie mērķi. Šīs izvērtēšanas rezultāti būs informatīvs pamats tālākiem pasākumiem attiecībā uz ķīmisko pesticīdu lietošanas un risku mazināšanu saskaņā ar stratēģiju "no lauka līdz galdam" un bioloģiskās daudzveidības stratēģijām, un tie tiks izmantoti par pierādījumu bāzi, ar kā palīdzību definēt un pamatot turpmākus rīcībpolitiskus risinājumus, kuru vidū būs ILD pārskatīšana.

6. SECINĀJUMI

VRP pārskatīšanu juridiski noteiktajā piecu gadu termiņā pabeigušas ir mazāk nekā viena trešdaļa dalībvalstu. No dalībvalstīm, kas pārskatījušas savus VRP, lielākā daļa nav novērsušas nepilnības, kuras Komisija konstatēja to sākotnējos VRP, un tikai 20 % pārskatīto VRP pesticīdu lietošanas risku un ietekmes mazināšanai paredzētajā ilgtermiņa stratēģijā ir noteikti augsta līmeņa uz iznākumu balstīti mērķrādītāji. Neraugoties uz minētajām VRP nepilnībām, dalībvalstis ir guvušas panākumus ILD īstenošanā. Lielākā daļa dalībvalstu ir izveidojušas visaptverošas operatoru apmācības un sertifikācijas sistēmas un ir noteikušas pasākumus, kuru uzdevums ir aizsargāt ūdensvidi un garantēt, ka pesticīdu glabāšana un darbības ar tiem tiek veiktas droši. No otras puses, IAA izpildes panākšanas līmenis ir zems un tam, ka tiek sistemātiski piemēroti IAA principi, ir tikai ierobežoti pierādījumi.

Saskaņotais riska indikators Nr. 1 liecina, ka kopš ILD stāšanās spēkā Eiropas Savienībā pārdoto AAL radītais risks cilvēka veselībai un videi ir mazinājies. Turklāt minētais risks ir mazinājies laikposmā, kad pārdoto un lietoto AAL daudzums ir saglabājies samērā nemainīgs, tātad atspoguļojot ES pārdoto un lietoto pesticīdu īpašību maiņu. Tajā pašā laikā saskaņotais riska indikators Nr. 2 tomēr liecina, ka ir palielinājies ārkārtas atļauju skaits. Taču ir būtisks potenciāls risku mazināt vēl vairāk, pilnīgāk īstenojot ILD un jo īpaši plašāk ieviešot IAA, tostarp plašāk izmantojot neķīmiskas kaitīgo organismu apkarošanas metodes. Saskaņā ar nesen sniegtajiem Revīzijas palātas ieteikumiem Komisija arī ir apņēmusies izstrādāt papildu indikatorus, kuri labāk atspoguļotu pārmaiņas pesticīdu lietošanā un ar to saistītos riskus, jo īpaši attiecībā uz ārkārtas atļaujām.

Pašreizējais Komisijas darbs, izmantojot iepriekš minētos pasākumus, kā arī revīziju, uzraudzību un apmācību, ir nodrošinājis labāku ILD īstenošanu, pat ja tas neattiecas uz VRP kvalitāti. Gadījumos, kur dalībvalstis nav izpildījušas ILD paredzētos pienākumus, Komisija pašlaik izvērtē iespēju veikt turpmākus pasākumus, arī iespējamas pārkāpumu procedūras. Kopā ar izvērtējumu Komisija sagatavos likumdošanas priekšlikumu par ILD pārskatīšanu.

Visbeidzot, saskaņā ar stratēģiju "No lauka līdz galdam" un Bioloģiskās daudzveidības stratēģiju Komisija veiks pasākumus, lai līdz 2030. gadam par 50 % samazinātu ķīmisko pesticīdu lietošanu un risku un par 50 % samazinātu bīstamāko pesticīdu lietošanu. Tādēļ Komisija pārskatīs ILD, pilnveidos noteikumus attiecībā uz IAA un veicinās plašāku alternatīvu pasākumu izmantošanu ražas aizsardzībai pret kaitīgiem organismiem un slimībām.